



SENIORZY W WOJEWÓDZTWIE KUJAWSKO-POMORSKIM W 2012 R.

– AKTYWNOŚĆ SPOŁECZNO-EKONOMICZNA,
KONDYCJA ZDROWOTNA I OPIEKA INSTYTUCJONALNA

Źródła danych:

- W opracowaniu tym zaprezentowano informacje o ludności faktycznie zamieszkałej według grup wieku w powiatach, miastach na prawach powiatu oraz całym województwie.
- Badanie Aktywności Ekonomicznej Ludności (BAEL) – badanie prowadzone co kwartał na reprezentatywnej grupie ludności.
- Sprawozdanie z ambulatoryjnej opieki zdrowotnej (ZD-3).
- Sprawozdanie zakładu stacjonarnej pomocy społecznej (PS-03).
- Sprawozdanie biblioteki (K-03).
- Sprawozdanie z działalności domu kultury, ośrodka kultury, klubu, świetlicy (K-07).
- Dane Zakładu Ubezpieczeń Społecznych i Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego.
- Wyniki Europejskiego Badania Stanu Zdrowia Ludności, prowadzonego przez GUS co 5 lat na reprezentatywnej grupie ludności; ostatnie dane pochodzą z 2009 r.
- Dane Ministerstwa Zdrowia zbierane na formularzu MZ-29 (Sprawozdanie o działalności szpitala ogólnego).

Uwaga: Korzystając z informacji przedstawionych w tym opracowaniu, należy pamiętać o każdorazowym odniesieniu do przyjętych granic wieku dla prezentowanych grup ludności ze względu na różne agregacje wiekowe przyjmowane w zastosowanych źródłach danych.

Podstawowe pojęcia:

- Starzenie się ludności – proces zwiększania się udziału ludności w starszym wieku w ogólnej liczbie ludności.
- Seniorzy, czyli osoby starsze – określa je tzw. próg starości, tzn. wiek, po osiągnięciu którego można daną osobę zaliczyć do grupy ludności w starszym wieku. Najczęściej jako próg przyjmuje się jednolicie wiek 60 lub 65 lat, bądź wprowadza się odrębny próg dla mężczyzn – wiek 65 lat – a dla kobiet – 60 lat. W opracowaniu tym zastosowano różne progi wieku ze względu na charakter badań statystycznych, z których pochodzą dane. Przy aktywności ekonomicznej osobami starszymi są określane osoby w wieku 65 lat i więcej. Informacje o emeryturach dotyczą kobiet w wieku 60 lat i więcej i mężczyzn w wieku 65 lat i więcej, którzy nabyli prawa do uzyskiwania tego świadczenia. W Europejskim Badaniu Stanu Zdrowia zastosowano podziały na grupy wieku – grupowanie to pozwoliło przedstawić

w części opracowania dotyczącej kondycji zdrowotnej informację o osobach w wieku 50 lat i więcej. Dane medyczne pozwalają wyodrębnić jako starsze osoby w wieku 65 lat i więcej, natomiast dane zbierane na formularzach K-03 (Sprawozdanie biblioteki) i K-07 (Sprawozdanie z działalności domu kultury, ośrodka kultury, klubu, świetlicy) pozwalają na wyodrębnienie ludności odpowiednio w wieku powyżej 60 lat i powyżej 55 lat.

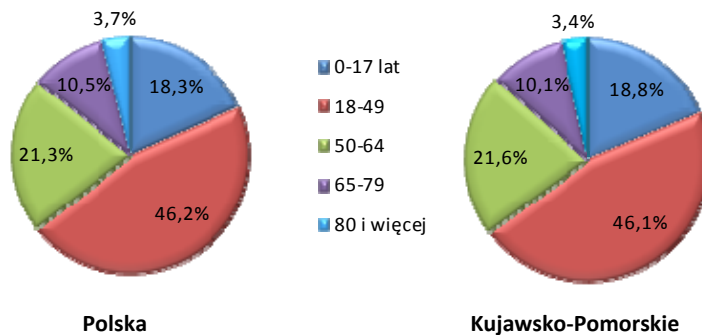
- Osoby sędziwe – ludność w wieku 80 lat i więcej.
- Aktywność ekonomiczna – informacje o aktywności ekonomicznej osób powyżej 65 roku życia przedstawione w tym opracowaniu zostały przedstawione na podstawie uogólnionych wyników reprezentacyjnego „Badania aktywności ekonomicznej ludności” (BAEL). Na podstawie oceny aktywności zawodowej określa się status ludności (w wieku 15 lat i więcej) na rynku pracy. Ludność w wieku 15 lat i więcej dzieli się – z punktu widzenia aktywności ekonomicznej – na pracujących, bezrobotnych i biernych zawodowo. Pracujący i bezrobotni tworzą razem zbiorowość aktywnych zawodowo.
- Emerytura – świadczenie pieniężne przysługujące ubezpieczonemu, który spełnia warunki uprawniające do emerytury z ubezpieczenia społecznego, tzn. 1) osiągnął wiek emerytalny – różnicowany w zależności od płci, zatrudnienia w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze; 2) ma odpowiedni okres składkowy i nieskładkowy.
- Osoba niepełnosprawna (prawnie i biologicznie według kryterium NSP) - osoba posiadająca orzeczenie prawne lub/i ograniczoną zdolność wykonywania czynności w stopniu poważnym.
- Dom pomocy społecznej – placówka świadcząca usługi bytowe, opiekuńcze, wspomagające i edukacyjne na poziomie obowiązującego standardu, przeznaczona dla osób wymagających całodobowej opieki z powodu wieku, choroby lub niepełnosprawności, niemogących samodzielnie funkcjonować w codziennym życiu.
- Instytucja kultury – państwowa lub samorządowa osoba prawna, dla której działalność kulturalna jest podstawowym celem statutowym (nie stanowiącym jednocześnie działalności gospodarczej), prowadzona w szczególności w formie: muzeów, biur wystaw artystycznych, galerii i centrów sztuki, bibliotek, domów i ośrodków kultury, świetlic i klubów.



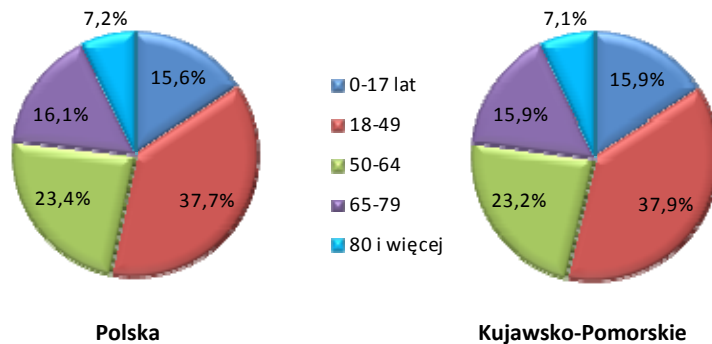
Demografia

Województwo kujawsko-pomorskie, podobnie jak inne województwa w Polsce, staje przed problemem zmian demograficznych spowodowanych m. in. zmianą struktury wieku społeczeństwa i depopulacją. Obserwowane i prognozowane zmiany wyrażają się wzrostem udziału osób starszych przy jednoczesnym ubytku osób w wieku 0–17.

Struktura ludności według grup wieku w 2012 r.



Struktura prognozowanej liczby ludności na 2035 r. według grup wieku



W 2012 r. osoby w wieku powyżej 65 roku życia stanowiły 13,5% populacji województwa liczącej 2096,4 tys. mieszkańców (*w Polsce 14,2%*), dzieci i młodzież w wieku 0–17 lat stanowiły 18,8% (*w Polsce 18,3%*), zaś udział ludności w wieku 18–64 lata wynosił 67,7% (*w Polsce 67,5%*). Prognozowane zmiany liczby ludności wskazują, że w 2035 r. w porównaniu ze stanem z końca 2012 r. mieszkańców województwa kujawsko-pomorskiego będzie mniej o 8,4%, tj. o 175,9 tys. osób (*w Polsce mniej o 6,6%*). Analiza danych prognostycznych pokazuje, że w 2035 r., przy jednoczesnej depopulacji ogólnej liczby mieszkańców województwa oraz spadku liczby ludności: w wieku 0–17 lat o 22,2% (*w Polsce o 20,3%*) i wieku 18–64 lata o 17,4% (*w Polsce o 15,3%*), liczba ludności w wieku 65 lat i więcej wzrośnie prawdopodobnie o 56,0% (*w Polsce o 52,3%*). Szacuje się, że udział osób w wieku 65 lat i więcej w strukturze ludności województwa kujawsko-pomorskiego wzrośnie w 2035 r. do 23,0% (*w Polsce do 23,2%*).

Mimo że trudno wskazać jednolitą granicę początku starości a dane prezentowane w opracowaniu dotyczą zbiorowości osób starszych definiowanych różnie w poszczególnych badaniach, z których je zaczerpnięto, można zauważyć w województwie kujawsko-pomorskim znamiona tzw. podwójnego starzenia się ludności. Proces ten, polegający na wzroście odsetka ludzi sędziwych wśród osób starszych, rodzi m. in. potrzeby osób starszych w zakresie korzystania z usług publicznych. Dane statystyczne wskazują, że w 2012 r. w województwie kujawsko-pomorskim ponad 25% osób starszych (kobiet i mężczyzn w wieku 65 lat i więcej) miało 80 lat i więcej (*w Polsce 26,3%*). Wzrost liczby osób starszych spowodował również zmiany w wielkości udziału ludności w wieku 80 lat i więcej w ogólnej liczbie mieszkańców woje-



wództwa. W 2012 r. ich udział wynosił 3,4% (w Polsce do 3,7%). W 2035 r. w stosunku do 2012 r. liczba osób sędziwych może zwiększyć się blisko dwukrotnie (o 89,6%) – z 71,6 tys. w 2012 r. do 135,7 tys. w 2035 r. (w Polsce o 78,3% z 1443,3 tys. do 2574,0 tys.). Osoby w omawianej grupie wiekowej będą prawdopodobnie stanowiły 30,7% ludności w wieku starszym (w Polsce 30,8%) i 7,1% ogółu ludności województwa (w Polsce 7,2%).

Aktywność ekonomiczna

Na podstawie wyników Badania Aktywności Ekonomicznej Ludności ustalono, że w województwie kujawsko-pomorskim w IV kwartale 2012 r. osoby w wieku 65 lat i więcej stanowiły 17,0% osób w wieku 15 lat i więcej (w Polsce – 17,4%), co oznacza wzrost w stosunku do IV kwartału 2011 r. o 0,8 p. proc. (w Polsce – o 16,9%). W województwie kujawsko-pomorskim w IV kwartale 2012 r. spośród 877 tys. osób aktywnych zawodowo 8 tys. osób miało 65 lat i więcej. Było to o 1 tys. mniej niż w IV kwartale 2011 r.

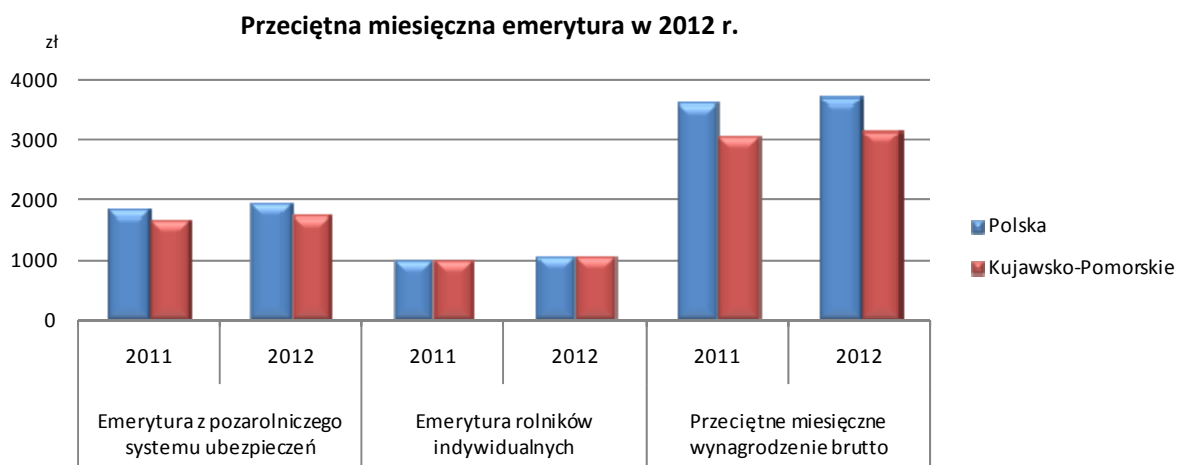
Współczynnik aktywności zawodowej osób w wieku 65 lat i więcej w IV kwartale 2012 r. w województwie kujawsko-pomorskim wyniósł 3,0% i był niższy o 1,7 p. proc. niż w Polsce. Wartość współczynnika w województwie kujawsko-pomorskim dla osób starszych w stosunku do IV kwartału 2011 r. zmniejszyła się o 0,6 p. proc. (w Polsce mniej o 0,4 p. proc.). Dla kobiet w tej grupie wieku w IV kwartale 2012 r. wyniósł 1,8% (w Polsce 2,9%) i był niższy od współczynnika aktywności zawodowej mężczyzn w wieku 65 lat i więcej wynoszącego 5,2% (w Polsce 7,7%). Również w stosunku do IV kwartału 2011 r. wartości współczynnika aktywności według płci uległy zmianie – jego wartość dla kobiet zmniejszyła się o 0,1 p. proc. (w Polsce o 0,3 p. proc.), dla mężczyzn zaś o 2,4 p. proc. (w Polsce o 0,4 p. proc.).

Osoby bierne zawodowo według danych BAEL w IV kwartale 2012 r. stanowiły 43,9% ludności w wieku 15 lat i więcej w województwie kujawsko-pomorskim (686 tys.; w Polsce 13656 tys., czyli 44,0%).

Emerytury i renty

Jedną z przyczyn bierności zawodowej ludności mogą być uzyskiwane świadczenia emerytalne i rentowe. W 2012 r. w województwie kujawsko-pomorskim emerytury i renty pobierało łącznie 462,4 tys. osób, co stanowiło 5,4% ogólnej liczby osób pobierających te świadczenia w Polsce.

Wśród nich większość, bo 82,8% otrzymywała świadczenia z Zakładu Ubezpieczeń Społecznych (w Polsce – 85,1%). Spośród 382,7 tys. emerytów i rencistów otrzymujących świadczenia z ZUS w województwie kujawsko-pomorskim w 2012 r., 246,9 tys. osób otrzymywało emerytury (w Polsce odpowiednio 7350,7 tys. i 4959,7 tys. osób). W porównaniu z 2011 r. liczba tych emerytów i rencistów łącznie spadła o 0,2% (w Polsce spadła o 0,7%), przy czym liczba emerytów wzrosła o 0,5% (w Polsce spadła o 0,1%). Świadczenia emerytalno-rentowe rolników indywidualnych wypłacano 79,7 tys. osób (w Polsce – 1285,7 tys. osób), czyli o 2,2% mniej osób niż w 2011 r. (w Polsce – o 3,1% mniej). Wśród beneficjentów świad-





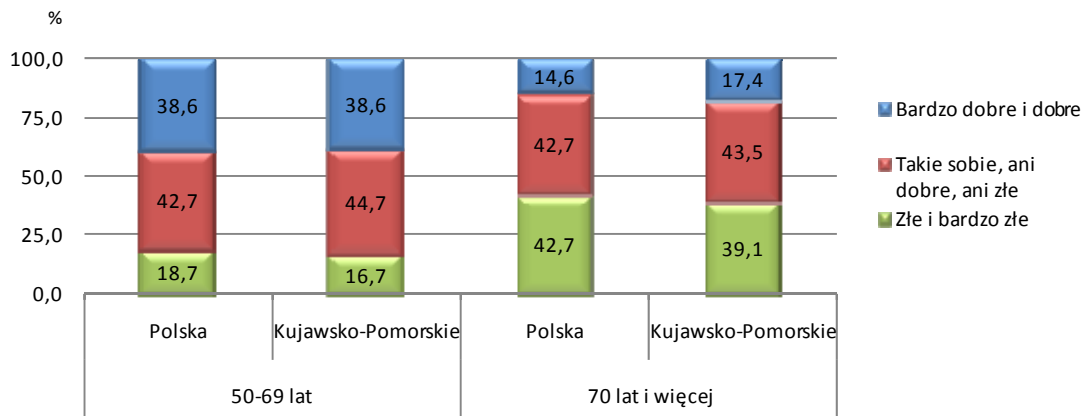
czeń rolników indywidualnych było 60,5 tys. emerytów (w Polsce – 1 021,9 tys. emerytów), co oznaczało spadek w stosunku do 2011 r. o 2,0% (w Polsce o 3,3%). Emeryci i renciści stanowili 22,0% ludności województwa kujawsko-pomorskiego (w Polsce odsetek ten wynosił 22,4%), czyli o 0,2 p. proc. mniej niż w 2011 r. (w Polsce – o 0,3 p. proc. mniej).

Przeciętna emerytura wypłacana z Zakładu Ubezpieczeń Społecznych w 2012 r. w województwie kujawsko-pomorskim wynosiła 1759,90 zł, czyli o 5,1% więcej niż przed rokiem (w Polsce – 1872,32 zł, tj. o 5,0% więcej niż przed rokiem), renta z tytułu niezdolności do pracy – 1244,75 zł, czyli o 7,6% więcej niż w 2011 r. (w Polsce – 1408,26 zł, tj. o 6,4% więcej). Świadczenia rolników indywidualnych wyniosły odpowiednio 1095,26 zł i 849,55 zł, czyli o 6,6% i o 7,5% więcej niż w 2011 r. (przeciętnie w Polsce wysokości tych świadczeń wyniosły odpowiednio 1097,75 zł i 837,16 zł, czyli o 6,7% i o 7,7% więcej niż przed rokiem).

Kondycja zdrowotna

Na podstawie wyników Europejskiego Badania Stanu Zdrowia Ludności, należy zauważyć, że w województwie kujawsko-pomorskim w 2009 r. zanotowano jeden z najwyższych w Polsce udział osób niepełnosprawnych według kryterium NSP – 16,1% ludności; *przeciętnie w Polsce – 13,9%*). Wśród osób w wieku 50–69 lat udział ten w 2009 r. wynosił 26,9% (w Polsce – 25,0%), a wśród osób w wieku 70 lat i więcej – 51,5% (w Polsce – 45,2%). Spośród osób w wieku 50–69 lat, które wzięły udział w Europejskim Badaniu Stanu Zdrowia Ludności 38,6% oceniło stan swojego zdrowia jako bardzo dobry, wśród osób w wieku 70 lat i więcej taką opinię wyraziło już tylko 17,4% badanych w województwie kujawsko-pomorskim (w Polsce odpowiednio 38,6% i 14,6%). Należy jednak dodać, że 66,8% badanych w wieku 50–69 lat stwierdziło, że boryka się z długotrwałymi problemami zdrowotnymi, zaś 72,9% osób w tym wieku cierpi z powodu różnych chorób przewlekłych (w Polsce odpowiednio 69,9% i 76,9%). Wśród ludności w wieku 70 lat i więcej odsetki te wynosiły odpowiednio 88,6% i 90,0% (w Polsce 91,3% i 93,2%).

Ludność według stanu zdrowia według wybranych grup wieku w 2012 r.



Najczęstszymi wskazywanymi chorobami lub dolegliwościami przewlekłymi były: wysokie ciśnienie krwi i bóle pleców. Problemy z wysokim ciśnieniem krwi wskazało 47,2% osób w wieku 50–69 lat i 52,8% osób w wieku 70 lat i więcej cierpiących z powodu chorób lub dolegliwości przewlekłych (w Polsce odpowiednio 48,2% i 58,5%). Bóle pleców odczuwało natomiast 47,1% osób cierpiących z powodu chorób lub dolegliwości przewlekłych w wieku 50–69 lat i 45,0% osób w wieku 70 lat i więcej (w Polsce odpowiednio 42,0% i 41,9%). Wyniki tego badania wskazują, że osoby w wieku 50 lat i więcej stanowią znaczącą część pacjentów szpitali w województwie kujawsko-pomorskim. W ciągu roku poprzedzającego badanie w województwie osoby w wieku 50–69 lat stanowiły 36,5% wszystkich pacjentów (w Polsce – 32,7%). Najstarsza grupa badanych (w wieku 70 lat i więcej) stanowiła 18,0% hospitalizowanych (w Polsce – 20,2%).



Opieka medyczna

Specjalistyczną opiekę geriatryczną w województwie kujawsko-pomorskim zapewnia osobny oddział geriatryczny oraz lekarze specjaliści geriatrici. W 2012 r. w oddziale geriatrycznym znajdowało się 21 łóżek. W 2012 r. hospitalizowano tam 982 osoby. Pacjenci leczeni w oddziale geriatrycznym spędzili w szpitalu średnio 6,8 dnia. Natomiast w 2012 r. w zakładach opieki zdrowotnej w województwie kujawsko-pomorskim pracowało 5 lekarzy specjalistów geriatrici.

Osoby starsze w znaczącym stopniu korzystają z poradnictwa lekarskiego. W 2012 r. porady udzielone osobom w wieku 65 lat i więcej w województwie kujawsko-pomorskim przez lekarza podstawowej opieki zdrowotnej i lekarza rodzinnego stanowiły 29,0% ogółu porad udzielonych przez tych lekarzy. Natomiast porady specjalistyczne udzielone osobom w analizowanym wieku stanowiły 23,2% tych porad. W 2012 r. porady, z których skorzystały osoby powyżej 65 roku życia to głównie porady: chirurgiczne (17,6% porad udzielonych osobom w tym przedziale wieku), okulistyczne (12,3%), kardiologiczne (10,0%), neurologiczne (7,6%), urologiczne (7,1%).

Opieka społeczna

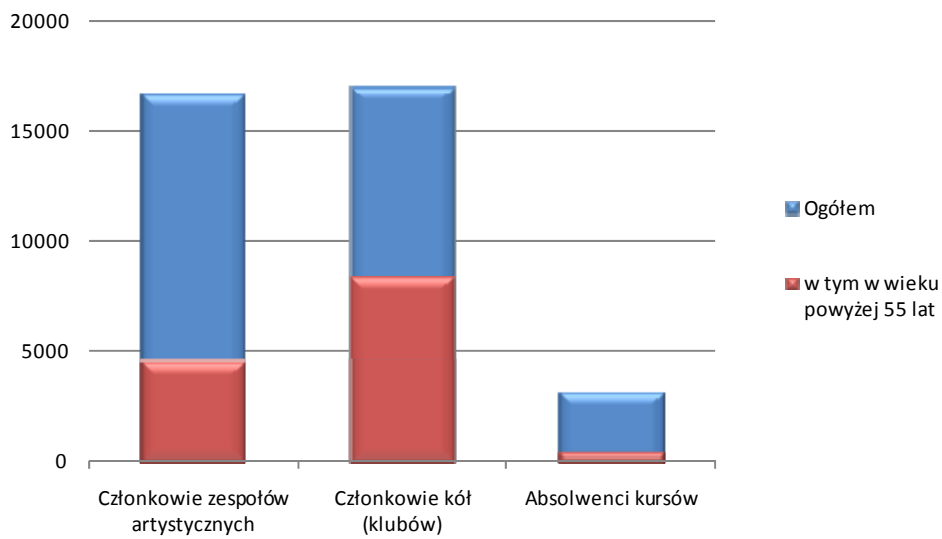
W województwie kujawsko-pomorskim osoby w podeszłym wieku w niewielkim stopniu korzystają z opieki w domach pomocy społecznej. Według stanu na 31 grudnia 2012 r. 735 osób (co oznacza niewielką zmianę – dwie osoby więcej – w skali roku) w podeszłym wieku mieszkało w 11 takich domach (tak samo, jak w 2011 r.). Domy pomocy społecznej, w których mieszkały osoby starsze stanowiły 15,5% wszystkich zakładów stacjonarnych opieki społecznej w województwie kujawsko-pomorskim (w 2011 r. – 15,1%), zaś seniorzy korzystający z opieki w nich zapewnianej stanowili 14,7% wszystkich mieszkańców zakładów stacjonarnych pomocy społecznej według stanu zarówno na koniec 2012 r., jak i 2011 r. Zdecydowana większość seniorów – 734 osoby – opłacała swój pobyt przynajmniej w części z własnych dochodów (w 2011 r. – 732 osoby), jednak tylko 9,3% z nich opłacała pobyt w domu pomocy społecznej w pełnej wysokości (w 2011 r. – 8,5%). W całym 2012 r. w domach opieki społecznej mieszkało łącznie 863 osoby w podeszłym wieku (w 2011 – 864 osoby).

Uczestnictwo w kulturze

Znaczna część osób starszych wykazuje aktywność społeczną, o czym może świadczyć chociażby uczestnictwo w działaniach kulturalnych oferowanych w instytucjach kultury, klubach czy świetlicach na terenie całego województwa. W województwie kujawsko-pomorskim w 2012 r. wśród czytelników bibliotek publicznych zarejestrowanych było 38,2 tys. osób w wieku 45–60 lat (w 2011 r. – 37,8 tys. osób) i 26,2 tys. osób w wieku powyżej 60 lat (w 2011 r. – 24,2 tys. osób). Stanowili oni odpowiednio 13,1% i 9,0% wszystkich czytelników bibliotek publicznych w województwie (w 2011 r. odpowiednio 12,6% i 8,1%). Osoby powyżej 55 roku życia stanowiły w 2012 r. 27,7% członków zespołów artystycznych działających przy instytucjach kultury, klubach czy świetlicach – takich osób było 4,6 tys. (w 2011 r. – 2,0 tys.). W województwie kujawsko-pomorskim 8,4 tys. osób w tym wieku było członkami kół lub klubów, co stanowiło 49,2% wszystkich członków kół i klubów w województwie (w 2011 r. – 48,0%). Blisko pół tysiąca osób w wieku powyżej 55 lat ukończyło też w 2012 r. różnego rodzaju kursy prowadzone w instytucjach kultury, klubach i świetlicach w 2012 r. Stanowili oni 15,1% wszystkich absolwentów takich kursów w województwie (w 2011 r. – 16,2%).



Osoby uczestniczące w działalności domów kultury, klubów i świetlic w 2012 r.



Autor opracowania: *dr Wiesława Duży* – Referat Analiz i Badań Regionalnych pod kierunkiem *dr Wiesławy Gierańczyk*
– tel. 56 6117128

Redakcja merytoryczna, techniczna, skład i grafika komputerowa: *Adam Mańkowski, Anna Nakielska*
Kujawsko-Pomorski Ośrodek Badań Regionalnych – pod kierunkiem *Małgorzaty Rybak*

Informatorium: e-mail: InformatoriumUSBDG@stat.gov.pl, tel. 52 3669400